

CINCINNATUS DIKTATÚRÁJA

A kalászok már sárgállottak az itáliai mezőkön, mikor az aequusok, Róma ősi ellenségei, fittyet hányva a békeszerződésnek, ismét hadat indítottak. Fejedelmük, Gracchus Cloelius vezette őket. Előbb a *Labici* környéki, majd a Tusculum környéki földeket pusztította végig, aztán zsákmánnyal megrakodva táborni tábort ütött az *Algidus* hegyen.

Történt pedig ez a város alapítása után a 298. esztendőben, amidőn Lucius Minucius és Gaius Nautius voltak a konzulok. Ezek a szenátussal egyetértve tüstént követeket küldtek az Algidusra, hogy tiltakozzanak a jogsértés miatt, és kártérítést követeljenek. Az aequusok vezére azonban csúffá akarta tenni őket, és mielőtt megszólaltak volna, ezeket mondta:

- Ha a római szenátus mondanivalót bízott rátok, forduljatok ehhez a tölgyfához - és rámutatott egy hatalmas koronájú tölgyfára, amely ott állt sátra mellett, és lombjaival kellemes árnyékot nyújtott -, és mondjatok el mindent *neki*. Nekem most más dolgom van, nem érek rá meghallgatni benneteket.

Ezzel faképnél hagyva a követeket, bement a sátrába. Erre az egyik követ odalépett a tölgyfához, és fennhangon így kiáltott:

- Hallja meg hát a szent tölgy, Jupiter szent fája, hogy ti szerződést szegtetek! Mi pedig kérjük az isteneket, hogy jóindulattal tekintsenek ránk és fegyvereinkre, melyekkel az isteni és emberi jogokat védelmezzük.

És ezzel otthagyták az aequus táborni.

Mihelyt Rómába visszatértek, a szenátus parancsot adott az egyik konzulnak, hogy seregét Cloelius ellen vezesse, a másiknak pedig, hogy menjen, és pusztítsa el hátuk mögött az aequus határokat. De alighogy ezt elhatározták, újabb vészes hír érkezett. Az aequusok után a szabinok is betörték Róma határába. Erre Nautius konzul seregét nem az aequusok, hanem a szabinok ellen vezette, és kisebb, főleg éjszakai vállalkozások során olyan pusztítást végzett a szabin földeken, hogy az ellenséget nemcsak megállította, hanem védekezésre is kényszerítette.

Hanem a másik konzulnak, Minuciusnak nem volt sem szerencséje, sem elegendő bátorsága ahhoz, hogy feladatát hasonló sikerrel megoldja. Miután nem messze az ellenségtől táborni ütött, félénken behúzódott táborába, bár erre nem kényszerítette senki és semmi. De ő a táborba húzódtott, és nem mozdult. Mikor az ellenség ezt észrevette, úgy gondolván, hogy a rómaiaknak van félnivalójuk, éjszaka támadást intézett a tábor ellen. A támadást ugyan visszaverték, de azt nem tudták megakadályozni, hogy az aequusok ostromgyűrűt építsenek ki a tábor körül. A rómaiaknak csak annyi idejük maradt, hogy még mielőtt minden oldalról ellenséges sáncok övezték volna őket, öt lovas kicsempésztek a táborból, és átjuttatták az ellenséges őrség vonalán.

Rohant, száguldott az öt lovas, és vitte a vészhirot: a konzult és seregét körülzártá az ellenség. Váratlan és kétségbeejtő volt ez a hír! Olyan ijedelmet és fejesztett kapkodást váltott ki a rómaiakban, mintha már nem is a táborni, hanem magát a várost zárta volna körül az ellenség. A szenátusban hevesen vitakoztak:

- Nautius konzul hagyja a szabinokat, és menjen Minucius segítségére!

- De akkor meg a szabinok törnek előre!

- Nincs más hátra, válasszunk diktátort! Az állam veszélyben van!

Az a vélemény győzött, hogy ebben a nehéz helyzetben csak egy diktátor segíthet, aki a reá ruházott hatalommal rendet tud teremteni. És ki legyen a diktátor?

E tekintetben nem volt véleménykülönbség. Egyhangúlag kiáltották:

- Lucius Quinctius Cincinnatus!

Ez a nemes és derék férfiú egyaránt élvezte a patriciusok és plebejusok bizalmát. Ő, aki garázda fiának, Caesonak féltelensége miatt minden vagyonát elvesztette, és a Tiberisen túl egy rozoga kunyhóban lakott, és négy *jugerumnyi* kis földjén gazdálkodott, akkor is éppen szántogatott, mikor a követek kijöttek hozzá, hogy tudtára adják a szenátus döntését.

Kölcsonösen üdvözölték egymást, majd a követek így szóltak:

- Lucius Quinctius, fontos üzenettel jöttünk hozzád. Kérlek, öltö magadra tógát, és hallgasd meg a szenátus üzenetét.

Quinctiuson ugyanis, nehéz munkában lévén, nem volt felsőruha. Csodálkozott a követek szavain, és többször megkérdezte:

- Mi az, csak nincs valami baj? - És feleségével, Raciliával gyorsan kihozatta a kunyhóból tógáját. Letörölte homlokáról a verejtéket, leverte magáról a port, és várta a követek szavát.

- Üdvözlünk téged mint Róma diktátorát! - mondták ezek ünnepélyesen. - Kérünk, Lucius Quinctius Cincinnatus, fogadd el ezt a megbízást, és tégy meg mindent a hazát fenyegető veszély elhárítására.

Cincinnatus csak most tudta meg, milyen fejesztettség uralkodik Rómában, és hogy Minucius seregével együtt szégyenletes fogság fenyegeti. E hírek hallatára Cincinnatus búcsút vett feleségétől, és a követekkel együtt Rómába indult. A Tiberisen már díszcsónak, a túlsó parton pedig a diktátort megillető huszonnégy lictor várta. Nagy tömeg kísérte a szenátusba, ahol ünnepélyes fogadalmat tett.

Másnap már napfelkelte előtt megjelent a fórumon Lucius Tarquinius kíséretében. Őt nevezte ki a lovasság parancsnokának, mert noha szegény ember volt, bátorsága és a hadi dolgokban való jártassága őt tették legalkalmasabbá erre a méltóságra.

Cincinnatus azonnal népgyűlést tartott, és toborzást hirdetett. Bezárattott városzerte minden boltot, és megtiltotta minden magánügy intézését, tárgyalását. Azután a hadviselő korban levőknek kiadta a parancsot:

- Napnyugta előtt gyülekezzetek fegyveresen a Mars-mezőn, hozzatok magatokkal öt napra való élelmiszert, valamint tizenkét sánckarót. Akik már kiöregedtek a harcból, azoknak megparancsolom, hogy ki-ki a hozzá legközelebb lakó katonának készítse el elemzősiáját, míg ez fegyvereit szedi rendbe, és anyagot keres a sánckaróhoz.

Így aztán az ifjak készülhettek az útra, és mikorra a diktátor parancsolta, fegyverrel és sánckaróval felszerelve megjelentek a Mars-mezőn. Cincinnatus elrendezte a menetet, és elindultak. A légiókat a diktátor, a lovasságot Tarquinius vezette. A hangulat a katonák között lelkes volt.

- Siessünk! Gyorsítsd a lépést!

- A konzult és seregünket ostromolják, három napja már be vannak kerítve!

- Siessünk, szabadsítuk meg őket!

- Zászlóvivő, gyorsabban!...

Így biztatták egymást, és nem is hiába. Még az éjszaka derekán megérkeztek az Algidushoz. Nem messze az ellenségtől megálltak. A katonák megpihentek, de a diktátor nem pihent, hanem körüllovagolta az ellenség táborát, alaposan szemügyre vette annak kiterjedését, fekvését. Visszatérve megparancsolta az alvezéreknek, hogy hordassák össze egy helyre a poggyászokat, a katonák pedig mindössze fegyvert és sánckarókat vigyenek magukkal.

Még nem hajnalodott, mire a diktátor a legnagyobb csendben körülvezette seregét, és az aequusok tábora kelepcébe került. Most a diktátor kiadta a parancsot:

- Ha megszólal a harci kürt, azonnal kezdjétek el hangosan kiabálni, aztán ki-ki ásson maga előtt árkot, és abba dobja bele a sánckarókat!

Nemsokára megszólalt a kürt, s a katonák vadul kiabálni kezdtek. Előbb az ellenség hallotta meg, de a hang nem állt meg az ő táborában, hanem eljutott egészen belülré is, ahol a konzul körülzárt serege volt. Az aequusok között félelmet, a rómaiak között kitörő örömet keltett. Ujjongva kiáltották:

- Ezek a mieink! Ez a felmentő sereg!

Most már megjött Minucius bátorsága is. Azonnal kiadta a parancsot, hogy támadásra induljanak. Az aequusok először az újonnan jött és sánccal építő diktátori sereg ellen fordultak, de amikor a bezárt sereg is támadni kezdett, kénytelenek voltak ezek ellen harcolni, hogy át ne törjenek táborukon, és ne egyesüljenek a külső támadókkal. Amíg ez a harc folyt, a diktátor serege befejezte a körüláncolást, és maga is támadásra indult. Így hát új küzdelem várt az aequusokra, de ezt már nem bírták. Letették a fegyvert, és könyörgésre fogták a dolgot. Először Minucius konzulhoz fordultak.

- Nem méltó hozzátok, rómaiak, hogy örömtők telik a mi lemészárlásunkban.

Kérünk, hagyjatok bennünket fegyvertelenül elvonulni!

A konzul azt üzenete nekik, menjenek könyörgéseikkel a diktátorhoz, az kegyelmezzon nekik, ha akar. A diktátor meghallgatta kérésüket, azután maga elé rendelte Cloeliust és az aequusok előkelőit, és így szólt hozzájuk:

- Én nem szomjazom az aequusok vérére. Elmehettek. De hogy soha ne feledjétek, hogy a rómaiak leigázták az aequusokat, iga alatt fogtok elvonulni.

Három lándzsából igát formált, kettőt földbe szúrt, a harmadikat keresztbe rájuk kötözte. Ez alatt az iga alatt vonultatta el Quinctius Cincinnatus a legyőzött aequusokat.

Az ellenség táborában talált gazdag zsákmányt a diktátor saját katonáinak juttatta, a konzul serege ebből semmit sem kapott. A diktátor kemény szavakkal illette őket:

- Nem jut nektek, katonák, semmi sem a zsákmányból attól az ellenségtől, melynek csaknem ti lettetek zsákmányává. Te pedig, Lucius Minucius, mindaddig, míg bátorságod nem lesz konzulhoz méltó, mint alvezérem állsz ezeknek a légióknak az élére.

Minucius tehát lemondott a konzulságról, és a parancs szerint a seregnél maradt. A sereg sem tiltakozott a megszegényítés ellen, hálát érzett a diktátor iránt, aki megmentette őket a biztos pusztulástól.

Mikor elvonult előttük, könnyek és ujjongások között mint megmentőjüket üdvözölték. Otthon sem feledkeztek meg róla, egy font súlyú aranykoronát adtak át neki az Algidus hegyi csata emlékéül.

A szenátus ünnepi ülésén Cincinnatusnak diadalmenetet engedélyezett. Cincinnatus kocsija előtt vezették a foglyokat, mögöttük az aranyozott szarvú, szalagokkal díszített áldozati barmokat hajtották. A diktátor kocsija után a zsákmánnyal megrakott hadsereg lépkedett. A város valamennyi háza előtt étellel teli asztalok álltak, a katonák ezekről vettek egy-egy falatot, és közben diadalénekeket meg gúnydalokat énekeltek.

Cincinnatus nem élt azzal a jogaival, hogy hat hónapig tartsa meg diktátori hatalmát. Tizennegy nap alatt végzett az ellenséggel, a tizenötödiken *triumphust*, diadalmenetet tartott, a tizenhatodikon pedig levetette bíbortőgáját, és indult vissza kis birtokára. Mikor marasztalták. Így válaszolt:

- Az ellenséget legyőztem, de azért a földet is meg kell művelnem.

El nem halványuló példaképe ő az egyszerűségnek és tisztességnek. Jelleme kemény és tiszta, mint a márvány.